

หนังสือแบบเรียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาตอนต้น กับการนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อแม่แก่เยาวชน Early Primary Education Thai Textbooks and the Presentation of Parental Roles to Youths

พรนภา อิงสถิตธนวันต์^{1*}

วรรณนะ หนูหมื่น¹

สาขาภาษาไทยและภาษาไทยประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์¹

*e-mail: ploymymelo@gmail.com

Pornnapa Ingsatitanavan¹

Wanna Numun¹

Program of Thai and Applied Thai, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University¹

Received: February 28, 2022, Revised: April 8, 2022, Accepted: April 29, 2022

Abstract

บทความวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยได้เล็งเห็นการพัฒนาเยาวชนในวัยเรียนประถมศึกษาตอนต้นเป็นสิ่งสำคัญ โดยสามารถพิจารณาได้จากหนังสือแบบเรียนภาษาไทยที่ใช้เป็นแนวทางในการกล่อมเกลาพฤติกรรมและความคิดของเยาวชนจากการได้เห็นการนำเสนอของบทบาทหน้าที่พ่อแม่ที่เป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตต่อไป ดังนั้นบทความวิจัยฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่พ่อแม่ในการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนจากหนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น โดยมีขอบเขตการวิจัย คือ มุ่งศึกษาลักษณะบทบาทหน้าที่พ่อแม่ในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาตอนต้น จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ใช้วิธีการศึกษาเอกสารและนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษา พบว่า หนังสือแบบเรียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาตอนต้นได้ให้การนำเสนอบทบาทพ่อแม่ 3 ประเด็น คือ 1) บทบาทหน้าที่พ่อแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี 2) บทบาทหน้าที่พ่อแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการประกอบอาชีพอันดี และ 3) บทบาทหน้าที่พ่อแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว ซึ่งบทบาทหน้าที่พ่อแม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมคาดหวัง นอกจากนี้การศึกษารoles บทบาทหน้าที่พ่อแม่ในการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนจากหนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น เป็นแนวทางในการกล่อมเกลาเยาวชนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากการเห็นบทบาทพ่อแม่ในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีตามเป้าประสงค์ของรัฐบาล และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทจริงของการดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพสังคมไทย

คำสำคัญ: หนังสือแบบเรียนภาษาไทย การให้ความหมาย บทบาทหน้าที่พ่อแม่

Abstract

In this article, the researcher asserts that the development of youths in early primary education is important. This can be proved upon consideration of Thai textbooks that are meant for nurturing youth behaviors and thoughts through the presentation of exemplary parental roles which can act as their role models in the future. The objective of this study was to examine parental roles presented in early primary education Thai textbooks that can be used as examples for young people. The scope of the study limits to the examination of parental roles in the early primary education PasaPatee Thai textbooks prepared by the Office of the Basic Education Commission (OBEC), the Ministry of Education. Documentary research method and descriptive analysis were employed in this study. Results revealed that the portrayal of parental roles in the textbooks can be classified in three areas: demonstrating good Thai citizenship, good occupation, and good family members. Furthermore, the study of the roles and responsibilities of parents as positive role models for youth from the early stages in Thai language primary education serves as a guideline to instill desirable qualities in young individuals. Their observation of parental roles in the textbooks can guide them to be good citizens which also meets the goal set by the government. This can be applied in real-life contexts that is suitable for Thai society.

Keywords: Thai Textbooks; Meanings; Parental Roles

บทนำ

หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้นเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน และมีตัวบทที่สอดแทรกความรู้ ถ่ายทอดความคิดเห็น นำเสนอเรื่องราว และเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ของสังคม หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้นจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อผู้เรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นในทุกสถาบันการศึกษา (Lamsamoot, 2017) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน การศึกษา จึงเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญในการพัฒนาหนังสือแบบเรียนให้มีคุณภาพเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีนโยบายด้านการศึกษาในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะและทักษะในรอบด้าน มีทักษะที่จำเป็นของโลกในศตวรรษที่ 21 เป็นคนดี มีคุณธรรมต่อสังคม มีความรักและเคารพในสถาบันหลักของชาติ (Office of the Basic Education Commission, 2021) อีกทั้งสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนสามารถเริ่มต้นปลูกฝังได้ตั้งแต่วัยเด็ก

การปลูกฝังสมรรถนะและทักษะในช่วงวัยที่เหมาะสมที่สุด คือ ช่วงวัยเด็กตอนกลาง หรือวัยเด็กประถมศึกษา ดังที่ Kaewkangwan (2002) ได้กล่าวว่า เด็กในวัยช่วงตอนกลางเป็นวัยที่เหมาะสมจะวางรากฐานการศึกษา เพราะมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เหมาะสมทั้งทางร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา ดังนั้นการถ่ายทอดความรู้ และระบบความคิดให้วัยเด็กตอนกลางหรือวัยเด็กประถมศึกษา จึงเป็นผลดีที่จะนำ

ไปสู่การเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในสังคม เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญต่อไป

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำหนังสือแบบเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยประถมศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (Ministry of Education, 2008) โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะทางภาษาไทย จากการอ่าน เขียน ฟัง ดู พูด ในตัวบทของหนังสือแบบเรียนภาษาไทย รวมถึงฝึกบูรณาการทักษะทางด้านความคิดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาในแง่บทบาทหน้าที่พ่อแม่และแม่เป็นสำคัญในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น สิ่งที่น่าตั้งข้อสังเกต คือ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบทบาทหน้าที่พ่อแม่ที่ถูกถ่ายทอดผ่านหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาตอนต้น บทบาทหน้าที่และลักษณะนิสัยของพ่อแม่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนวัยประถมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างมาก ซึ่งผู้เรียนในวัยนี้เป็นวัยที่ควรเริ่มการปลูกฝังระบบความคิดให้เป็นเด็กดี มีคุณธรรม ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีตามที่สังคมคาดหวัง เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (Ministry of Education, 2008)

นอกจากนี้ลักษณะบทบาทหน้าที่พ่อแม่ไม่เพียงแต่เป็นผู้นำครอบครัวเท่านั้น ยังได้แสดงแง่มุมของชีวิตในลักษณะ

ที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับลักษณะ บทบาทหน้าที่แม่ โดยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคม คาดหวัง คือ แม่ควรเป็นต้นแบบให้แก่ลูกสาว ลักษณะดังกล่าว เป็นภาพของผู้หญิงตามแบบฉบับภาพตายตัว (Stereotypes) และหากละเมิดต่อบทบาทหน้าที่แม่โดยประพฤตินั้นไม่เหมาะสมสังคมจะไม่ให้การยอมรับ (Lakphet, 2018)

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยได้สังเกตเห็นคุณลักษณะอัน พึงประสงค์ในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาตอนต้น โดยเฉพาะประเด็นใน การนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจ และเป็นสื่อถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของรัฐบาลผ่าน หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น เพื่อให้ผู้อ่าน ได้เห็นความลุ่มลึกและแง่มุมที่หลากหลายของลักษณะบทบาท หน้าที่พ่อและแม่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์การสื่อถึง ความหมายแฝงที่รัฐบาลปลูกฝังเยาวชนที่จะเติบโตต่อไปเป็น ผู้ใหญ่ที่ดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในการเป็นแบบ อย่างที่ดีแก่เยาวชนจากหนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถม ศึกษาตอนต้น

ทบทวนวรรณกรรม

หนังสือแบบเรียนภาษาไทยกับคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ต่อประชาชนในชาติ

หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนทุก คนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลในรอบด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย มีความรู้และคุณธรรม มีจิตสำนึกในความ เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทย และมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนา ตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

กระทรวงศึกษาธิการได้ระบุถึงคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ที่สังคมคาดหวังให้ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอน ต้นให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข โดย Ministry of Education (2008) มีการเน้นย้ำถึงคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ว่า “ผู้เรียน ต้องรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ”

นอกจากนี้ Ministry of Education (2008) ได้กล่าวถึง ความสำคัญสมรรถนะของผู้เรียนว่า หลักสูตรแกนกลางการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน “มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนให้มีคุณภาพมาตรฐาน การเรียนรู้” ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายมาตรฐาน

การเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ Ministry of Education (2008) ได้อธิบายรายละเอียดว่า ผู้เรียน จะต้องมีความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการ รับและส่งสาร มีความเข้าใจในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ตลอดจนทัศนคติของผู้เรียนเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร รวมถึงมีความสามารถในการคิด ความสามารถในการ แก้ปัญหา และที่สำคัญที่สุด คือ ความสามารถในการใช้ทักษะ ชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ ดำเนินชีวิตประจำวัน

หนังสือเรียนกับการสื่อถึงบทบาทหน้าที่ประชาชน อันพึงประสงค์

การศึกษาผลลัพธ์ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ ผู้เรียนที่เป็นผลจากการเรียนหนังสือเรียนภาษาไทยระดับชั้น ประถมศึกษาตอนต้น ได้เน้นการมีทัศนคติ และพฤติกรรมตาม บรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีในการ ปฏิบัติตน ทั้งบทบาทและหน้าที่ที่ควรปฏิบัติ ซึ่งความหมายของ คำว่า บทบาทและหน้าที่ ตามที่พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้นิยามไว้ว่า บทบาท หมายถึง การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ ส่วนนิยามความหมายของหน้าที่ หมายถึง กิจที่ต้องทำด้วย ความรับผิดชอบ ดังนั้นบทบาทและหน้าที่จึงควบคู่กันแทบ ไม่อาจแยกจากกันได้ เป็นความรับผิดชอบและการกระทำที่ ควบคู่กันไปเสมอ (Office of the Royal Society, 2011) รวมถึงมีกิจกรรมและการปฏิบัติที่สะท้อนการมีคุณธรรมทั้ง กิจกรรมของครอบครัว กิจกรรมของสถานศึกษา และกิจกรรม ของชุมชน ดังที่ Jiamwijak (2018) ได้อธิบายถึงพฤติกรรม อันพึงประสงค์ว่า “พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่ปรากฏ ในหนังสือเรียนภาษาไทย ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีครบทุกประเด็น” คือ (1) พึ่งตนเอง (2) ซื่อสัตย์ (3) มีวินัย (4) มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม (5) มีความรับผิดชอบ (6) มีจิตสาธารณะ (7) เข้าใจสิทธิ หน้าที่ เป็นพลเมืองดี (8) ตรงต่อเวลา (9) รู้จักการทำงานเป็นทีม และ (10) ทำงาน อย่างกระตือรือร้น และส่วนใหญ่ปรากฏในหนังสือแบบเรียน ภาษาไทยเพียงบางระดับชั้นเท่านั้น ได้แก่ การพึ่งตนเอง ความมีวินัย ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา ประเด็นความ มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม จะปรากฏกระจายในหนังสือ แบบเรียนภาษาไทยแต่ละระดับชั้น ส่วนบางประเด็น เช่น ความซื่อสัตย์ การมีจิตสาธารณะ การทำหน้าที่พลเมืองดี และ การทำงานเป็นทีมอย่างกระตือรือร้น มีความสอดคล้องกับแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

อนึ่ง ไม่เพียงแต่หนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษา เพื่อชีวิต ภาษาพาทีเท่านั้นที่สื่อถึงบทบาทหน้าที่ประชาชนที่

พึงประสงค์ หนังสือแบบเรียนภาษาไทยวรรณคดีลำนํ้าที่ถูกนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนวัยประถมศึกษา ยังเน้นการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สังคมคาดหวัง ดังที่ Thida (2014) ได้อธิบายว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ จากหนังสือเรียนภาษาไทยวรรณคดีลำนํ้าที่พบมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ (1) มีจิตสาธารณะ (2) ใฝ่เรียนรู้ (3) อยู่อย่างพอเพียง (4) รักความเป็นไทย (5) รักสถาบันชาติ ศาสนา และ (6) ขยันทำงาน (7) มีวินัย และ (8) ซื่อสัตย์ ซึ่งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่พบในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยวรรณคดีลำนํ้า ได้ตรงตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ครบ 8 ประการตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กำหนดไว้ โดยเน้นการมีจิตสาธารณะเป็นหลัก รักษาประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะลักษณะบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาตอนต้น จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาโดยมุ่งเน้นค้นหาคำแนะนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ที่สื่อผ่านหนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาและเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. **ขั้นรวบรวมข้อมูล** สืบค้นและรวบรวมข้อมูลหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาตอนต้น ทั้ง 3 ระดับชั้น มีจำนวนเรื่องรวมทั้งหมด 40 เรื่อง โดยคัดเลือกเนื้อหาที่ให้การนำเสนอเฉพาะบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนที่สื่อผ่านจากหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาตอนต้น จำนวนที่คัดเลือกได้มี 21 เรื่อง และยกกรณีตัวอย่างซึ่งคัดสรรมาได้จำนวน 8 เรื่อง

2. **ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล** ศึกษาและวิเคราะห์บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน จากหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาตอนต้น ในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ โดยจัดจำแนกตามหมวดหมู่เนื้อหาจากการตีความ โดยสามารถจัดกลุ่มบทบาท

หน้าที่พ่อและแม่ได้ จำนวน 3 กลุ่ม คือ 1) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี 2) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการประกอบอาชีพอันดี และ 3) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว

3. **ขั้นสรุปและอภิปรายผล** สรุปผลการศึกษาในบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนจากหนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยพบว่า บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนจากหนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งสื่อความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ใน 3 บทบาท ได้แก่ 1) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี 2) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการประกอบอาชีพอันดี และ 3) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว ผลการศึกษามีดังนี้

1) **บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี**

หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น แสดงถึงบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี ดังนี้

1.1) **บทบาทหน้าที่ของพลเมืองไทยที่ดีในการช่วยเหลือสังคม**

หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น แสดงถึงการนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในการทำหน้าที่เป็นพลเมืองไทยที่ดีที่ช่วยเหลือสังคม ดังนี้

1.1.1) **บทบาทหน้าที่พ่อในการช่วยเหลือสังคม**
การนำเสนอลักษณะบทบาทหน้าที่พ่อสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดีในการช่วยเหลือสังคม ซึ่งย่อมส่งผลให้คนในสังคมอยู่ในภาวะเยียบ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่พบในเนื้อหาหนังสือเรียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาตอนต้น ดังนี้

“หลังฝนตกหนัก พ่อพาพลาบะบิณ พลาบะบะค่า และข้างพลาบะบิณของเพื่อนบ้านอีกสองเชือก ไปช่วยลากต้นไม้ที่ล้มขวางถนน ภูผาขอไปกับพ่อ พาไปโบก ไปบัวไปด้วย พ่อกับภูผาซื่อ พลาบะบิณ มีลูกข้างเดินตามหลังทั้งหมด พวกเดินทางลัดผ่านป่า เพื่อให้ถึงเร็วขึ้น” (Ministry of Education, 2008a)

บทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์และช่วงเวลาในเรื่อง บทบาทหน้าที่พ่อของภูผาได้แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติหน้าที่ เป็นพลเมืองไทยที่ดีของสังคม โดยพ่อของภูผา พาช้างของตนและช้างของเพื่อนบ้านไปช่วยลากต้นไม้ที่ล้มขวางถนน เนื่องจากในขณะนั้นเป็นช่วงเวลาที่ฝนตก โดยใช้เส้นทางที่ถึงที่หมายโดยเร็วที่สุดเป็นการช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สัญจรไปมาในละแวกนั้น

1.1.2) บทบาทหน้าที่แม่ในการช่วยเหลือสังคม

การนำเสนอลักษณะบทบาทหน้าที่แม่สะท้อนให้เห็นว่าบทบาทหน้าที่แม่ยังเด่นชัดในแง่มุมการปฏิบัติตน เป็นพลเมืองไทยที่ดีของสังคม หนังสือแบบเรียนภาษาไทย ประถมศึกษาตอนต้น (Ministry of Education, 2008c) ให้เนื้อเรื่องว่า

“เย็นวันนั้น พ่อ แม่ ลูก ชวนกันไปเที่ยวงานยกช่อฟ้าอุบสถของวัดในหมู่บ้าน ที่งานวัดมีการออกร้านมากมาย เป็นร้านขายสินค้าผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น ร้านอาหารแบบแปลกๆ ปอและป้อได้รับคูปองที่พ่อซื้อให้ พ่อและแม่บอกว่า “พอกับแม่จะเข้าไปช่วยงานที่โบสถ์ ปอกับป้อหาซื้ออาหารกินเองแล้วกันนะ”

แม่ได้ให้ปอและป้อดูแลและช่วยเหลือตนเอง ในการหาอาหารรับประทานเอง เพื่อที่แม่จะได้ไปช่วยเหลืองานที่โบสถ์ การนำเสนอบทบาทหน้าที่แม่ในสถานการณ์ดังกล่าวได้แสดงถึงการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดีในการมีจิตสาธารณะต่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน ถึงแม้จะไม่ได้เป็นบทบาทหน้าที่แม่ก็ตาม นอกจากนี้บทบาทหน้าที่แม่ยังมีการทำหน้าที่สนับสนุนพิธีกรรมทางศาสนาในงานในวัดของหมู่บ้านที่แม่ของปอและป้ออาศัยอยู่ให้ดำเนินงานไปได้อย่างราบรื่น

1.2) บทบาทหน้าที่ของพลเมืองไทยที่ดีในการปฏิบัติตามหลักวิถีประชาธิปไตย

หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น แสดงถึงการนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี โดยมีหน้าที่ปฏิบัติตามหลักวิถีประชาธิปไตย ยึดถือหลักประชาธิปไตย ความเสมอภาคและเท่าเทียมเป็นแนวปฏิบัติ รวมถึงการรักษาประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของไทย ดังนี้

1.2.1) บทบาทหน้าที่พ่อในการปฏิบัติตามหลักวิถีประชาธิปไตย

ชุดความคิดที่ปรากฏ คือ บทบาทหน้าที่พ่อมีลักษณะการเป็นกระบอกเสียงและแสดงจุดยืนในการเคารพและให้เกียรติผู้อื่นในด้านสิทธิที่มนุษย์ควรจะได้รับ ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในรูปแบบหนึ่งที่สังคมคาดหวัง ดังนี้

ในสังคมของเราแต่ละครอบครัวมีฐานะที่แตกต่างกันไป ทั้งคนชนชั้นสูง คนชนชั้นกลาง และคนชนชั้นล่างที่ดูเหมือนจะประสบปัญหาความยากจน อดอยาก และขาดแคลนมากที่สุด หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น (Ministry of Education, 2008c) ได้ระบุเนื้อหาว่า พ่อแม่ปอและป้อ ได้พาครอบครัวของกบไปขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ พ่อของปอและป้อได้ปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตย เรื่อง การให้ความช่วยเหลือด้านสิทธิมนุษยชนแก่คนยากไร้ เพราะครอบครัวของกบ ยากจน ไม่มีงานทำ และขาดสารอาหาร

การแสดงบทบาทหน้าที่พ่อของปอและป้อ เลือกที่จะไม่ละเลยในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดี โดยยึดถือหลักประชาธิปไตยในการดำเนินชีวิต พ่อของปอและป้อจึงพาไปขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการซึ่งอยู่ไม่ไกล ทำให้พ่อแม่ของกบดีใจมาก และกล่าวขอบคุณด้วยความซาบซึ้งน้ำใจ

พ่อของปอและป้อได้ยึดถือหลักประชาธิปไตย ซึ่งให้ความหมายในด้านหลักความเสมอภาค แม้ฐานะระหว่างครอบครัวของตนกับครอบครัวของกบจะแตกต่างกัน แต่การได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาล และการให้บริการจากหน่วยงานรัฐบาลอย่างเท่าเทียม เป็นการแสดงหลักความเสมอภาคทางโอกาสผ่านภาพจากเหตุการณ์ข้างต้นที่ได้เปรียบเทียบการได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกันแม้ว่าจะต่างฐานะกัน

บทบาทหน้าที่พ่อของปอและป้อได้ทำตามหน้าที่การปฏิบัติตามหลักวิถีประชาธิปไตยที่ได้มุ่งเน้นการให้ความหมายแฝงเกี่ยวกับรัฐบาล โดยบทบาทหน้าที่พ่อของปอและป้อกระทำการดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นการนำเสนอความหมายแฝงเกี่ยวกับรัฐบาลว่าเป็นหน่วยงานที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลือประชาชนในสถานการณ์ที่ยากลำบาก ซึ่งแสดงถึงระบบการจัดการของประเทศที่มีคุณภาพที่ดีเป็นที่พึงให้แก่ประชาชนได้

1.2.2) บทบาทหน้าที่แม่ในการปฏิบัติตามหลักวิถีประชาธิปไตย

ชุดความคิดที่ปรากฏ คือ บทบาทหน้าที่แม่มีลักษณะการรักษาวัฒนธรรมประเพณี ที่ยึดถือหลักวิถีประชาธิปไตยในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะเป็นลักษณะของการเป็นพลเมืองไทยที่ดี ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในรูปแบบหนึ่งที่สังคมคาดหวัง ดังนี้

วัฒนธรรมประเพณีไทยอยู่คู่กับคนไทยมาตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะประเพณีวันสำคัญต่าง ๆ อาทิ วันสงกรานต์ เนื้อหาที่ถูกระบุใน Ministry of Education (2008a) ได้ให้ความหมายพลเมืองไทยที่ดีในบทบาทหน้าที่แม่ตามหลัก

วิถีประชาธิปไตย เป็นต้น ด้านการยึดถือในบรรทัดฐานประชาธิปไตย และประเพณีของสังคม อาทิ บทบาทหน้าที่แม่ในการเป็นพลเมืองไทยที่ดีได้แสดงการทำงานที่ในการรักษาวัฒนธรรมของไทย ตามบรรทัดฐานของระเบียบประชาธิปไตย ในประเพณีวันสงกรานต์ ประเพณีการไปวัด ประเพณีการทำบุญเลี้ยงพระ ประเพณีการสรงน้ำพระ ประเพณีการก่อกองทรายในวัด และประเพณีการฉลองศักราชใหม่ของไทย

นอกจากนี้การนำเสนอบทบาทหน้าที่แม่ในการทำหน้าที่ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดีตามหลักวิถีประชาธิปไตย ได้แสดงถึงการให้ความร่วมมือร่วมใจพร้อมกับคนในหมู่บ้าน และยังแสดงถึงความเป็นพวกพ้องที่อยู่ในสังคมเดียวกัน ปฏิบัติตนไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อรักษารากเหง้าวัฒนธรรมให้คงอยู่กับคนไทยสืบไป

2) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการประกอบอาชีพอันดี

หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น แสดงถึงบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการประกอบอาชีพอันดี ดังนี้

2.1) บทบาทหน้าที่พ่อในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการประกอบอาชีพอันดี

ชุดความคิดที่ปรากฏ คือ บทบาทหน้าที่พ่อมีการทำหน้าที่และการปฏิบัติงานที่น่าชื่นชม มีการประกอบอาชีพที่สุจริต และแสดงความเป็นผู้นำในการส่งเสริมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในรูปแบบหนึ่งที่ตั้งคณาคัดหวัง ดังนี้

“ไปโบก ไปบัว และลูกช้างหลายเชือก ไปโรงเรียน โรงเรียนอยู่ท้ายหมู่บ้าน ความไพ พ่อของภูผาเป็นครูใหญ่ ช้างแต่ละเชือก มีความเคยฝึก” (Ministry of Education, 2008a)

“ความไพ” พ่อของภูผามีหน้าที่รับผิดชอบในการดำรงตำแหน่งเป็นคุณครูใหญ่ของโรงเรียนลูกช้าง ซึ่งโรงเรียนลูกช้างเป็นโรงเรียนที่มีการฝึกหัดลูกช้างให้มีความสามารถ การปฏิบัติงานของความไพ แสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้นำที่คอยมอบหมายการฝึกความสามารถลูกช้างให้แก่ความไพ

2.2) บทบาทหน้าที่แม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการประกอบอาชีพอันดี

บทบาทหน้าที่แม่ที่ถูกระบุผ่านบทบรรยายในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น ไม่เพียงแต่พบการนำเสนอบทบาทหน้าที่แม่เพียงแง่มุมเดียว แต่ยังมีการนำเสนอ

บทบาทหน้าที่แม่ที่น่าชื่นชมในแง่มุมการปฏิบัติงานและการประกอบอาชีพอันดี ดังนี้

“แม่ ๆ รถทัวร์มาแล้ว” เสียงยี่หวาร้องลั่นอยู่หน้าร้าน ถั่วถั่วมาจอดเมื่อใด แสดงว่าสินค้าในร้านจะต้องขายดิบขายดี ป้า ๆ น้า ๆ ทั้งหลายเดินกันซุกซุน เพื่อหยิบสินค้าสวย ๆ ขายให้ลูกค้า ส่วนแม่ได้รับมอบหมายหน้าที่เก็บเงิน เพราะแม่คิดเงินทอนได้เร็วมาก” (Ministry of Education, 2008c)

บทบาทหน้าที่แม่ของยี่หวา ได้รับมอบหมายให้การทำหน้าที่เก็บเงินแก่ลูกค้าที่เข้ามาซื้อของดีในตำบลที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านช่วยกันผลิต ซึ่งร้านค้าที่แม่ของยี่หวาได้ทำงานอยู่นั้นเป็นร้านค้าของตำบลที่นักท่องเที่ยวให้ความนิยมเข้ามาเลือกซื้อของฝาก การที่แม่ของยี่หวาได้รับบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานและการประกอบอาชีพในการเก็บเงิน แสดงให้เห็นถึงความละเอียดรอบคอบ และแสดงให้เห็นถึงทักษะทางความคิดที่สามารถนำมาต่อยอดในการประกอบอาชีพ รวมถึงความซื่อสัตย์ต่อลูกค้าในการรับและทอนเงิน บทบาทหน้าที่แม่ของยี่หวาถือเป็นแบบอย่างการทำหน้าที่ที่ดีอย่างไม่ขาดตกบกพร่องในการปฏิบัติงานและการประกอบอาชีพอันดี

3) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว

หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น แสดงถึงบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในการทำหน้าที่เป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว โดยปรากฏชุดความคิดย่อย ดังนี้

3.1) บทบาทหน้าที่พ่อ ผู้นำในการดูแลครอบครัว

ชุดความคิดที่ปรากฏ คือ บทบาทหน้าที่พ่อมีลักษณะการทำหน้าที่เป็นผู้นำและเป็นเสาหลักในการดูแลสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในรูปแบบหนึ่งที่ตั้งคณาคัดหวัง ดังนี้

“บ่ยมามากแล้ว ความไพสั่งหยุดพักใกล้บึงใหญ่ ผู้ใหญ่ช่วยกันเอาของใช้ลงจากหลังพังโคน เตรียมที่พักและอาหารเย็น เด็ก ๆ ช่วยกันเก็บกิ่งไม้แห้งมากองไว้ ส่วนช้างตัวใหญ่พาช้างตัวเล็กไปกินใบไม้ พ่อของภูผาบอกว่า “จะหุงข้าวป่าให้กิน” เด็ก ๆ งง ถามว่า “ข้าวป่ากับข้าวบ้านต่างกันตรงไหน” ต่างกันลิตรที่ข้าวป่าใช้กระบอกไม้ไผ่แทนหม้อข้าว แล้วนำไปเผาไฟเหมือนเผาข้าวหลาม พ่อบอก” (Ministry of Education, 2008b)

“ความไพ” คุณครูใหญ่ของโรงเรียนลูกช้าง ซึ่งเป็นพ่อของภูผา ได้มีการสั่งให้ขบวนความไพหยุดพักในการเดินทางไปปางช้างหลวงที่เป็นโรงเรียนฝึกช้างและลูกช้าง “ความไพ” พ่อของภูผา แสดงถึงบทบาทหน้าที่ของพ่อ คือ การทำหน้าที่

ดูแลลูก โดยหุงข้าวป่า เพื่อประทังชีวิตในขณะที่เดินทางไปปางช้างหลวง

อนึ่ง การเรียนรู้ของเด็กในวัยประถมศึกษาตอนต้นเป็นสิ่งสำคัญในการฝึกพัฒนาการทางด้านการคิด เมื่อลูกมีคำถาม เกิดการสงสัย และอยากเรียนรู้จากสิ่งรอบตัวที่เป็นประสบการณ์แปลกใหม่ สิ่งสำคัญของบทบาทหน้าที่พ่ออย่าง “ควาญโพ” นอกจากการทำหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัวแล้ว ยังให้คำแนะนำและตอบข้อสงสัยของลูกให้กระจ่างชัด พร้อมทั้งให้ความรู้ และแนะนำวิธีหุงข้าวป่าอย่างละเอียด

3.2) บทบาทหน้าที่แม่ในด้านผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัว

ชุดความคิดต่อมาที่ปรากฏ คือ บทบาทหน้าที่แม่มีลักษณะการทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัว ตามกรอบอุดมการณ์ปิตาธิปไตย ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในรูปแบบหนึ่งที่สังคมคาดหวัง ดังนี้

“แม่เตรียมแซนด์วิชและน้ำให้พวกเรารับประทาน แม่บอกว่าท้องอืดแล้ว สมองจะได้แจ่มใส ทำงานคล่อง” (Ministry of Education, 2008c)

บทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง แม่ไม่ได้นัดป๊อกมาทำรายงานที่บ้าน บทบาทหน้าที่แม่ของแม่นิ่งจึงได้ทำหน้าที่จัดการเตรียมอาหารว่างให้แก่แม่และป๊อก ป๊อกซึ่งเป็นเพื่อนของแม่นิ่งที่มีภาวะออทิสติก บทบาทหน้าที่แม่ของแม่นิ่งได้แสดงถึงการทำหน้าที่ดูแลเอาใจใส่ลูก เตรียมอาหารการกินให้กับลูกอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ไม่เพียงเท่านั้นบทบาทหน้าที่แม่ของแม่นิ่งยังมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อลูกของผู้อื่น ไม่เพียงแต่ลูกของตนเอง และให้การแบ่งปันอย่างเท่าเทียมเหมาะสม การนำเสนอบทบาทหน้าที่แม่ของแม่นิ่งจึงได้แสดงถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สังคมคาดหวัง คือ ผู้เป็นแม่ต้องทำหน้าที่ดูแลลูกอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง มีจิตใจที่โอบอ้อมอารี มีความรักความเมตตา และความอ่อนโยนจึงเหมาะสมแก่คุณสมบัติของการเป็นแม่ที่ดีได้

3.3) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในการเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูก

บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ที่ถูกระบุผ่านบทบรรยายและบทสนทนาในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ประถมศึกษาตอนต้น ยังพบชุดความคิดย่อยในการนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในการทำหน้าที่เป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว คือ การเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูก ดังนี้

3.3.1) บทบาทหน้าที่พ่อในการเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูก

การนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อที่ถูกระบุในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น บทบาทหน้าที่พ่อยัง

แสดงการทำหน้าที่ในแงุ่มที่แตกต่างออกไปจากภาพที่เราคุ้นชิน คือ การเป็นเสาหลักครอบครัว ซึ่งไม่เพียงแต่การทำหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัวเท่านั้น แต่ยังแสดงความลุ่มลึกในการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนลูกไม่ต่างจากบทบาทหน้าที่แม่ ดังนี้

“พ่อเคยสอนให้พ่อและปอระมัตระวังในการเดินข้ามถนน ไม่ควรขี่จักรยานในถนนใหญ่ที่มีรถพลุกพล่าน เพราะจะเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย”

“ระวังนะลูก อย่าขี่เร็ว เดี่ยวจักรยานล้มแล้วเป็นแผลเหวอะหวะ แผลของลูกเพ่งหาย ถ้าเป็นอะไรไปอีกรักจะเดือดร้อนนะจ๊ะ พ่อเตือนปอด้วยความห่วงใย” (Ministry of Education, 2008c)

บทบรรยายและบทสนทนาเหตุการณ์ในเรื่องเป็นสถานการณ์ที่มีความเชื่อมโยงกัน บทบาทหน้าที่พ่อของปอและปอ ได้นำเสนอการทำหน้าที่ของพ่อในแงุ่มการว่ากล่าวตักเตือนปอและปอ ให้ดำเนินชีวิตด้วยความระมัดระวังและไม่ประมาท ไม่เพียงแต่อบรมสั่งสอนแค่เพียงครั้งเดียว แต่บทบาทหน้าที่พ่อของปอและปอยังให้ความสำคัญในการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนซ้ำในหลายครั้ง เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในการดำเนินชีวิตให้ปลอดภัย การอบรมสั่งสอนดังกล่าว นอกจากจะคำนึงถึงความปลอดภัยของปอและปอ บทบาทหน้าที่พ่อของปอและปอยังทำหน้าที่พลเมืองไทยที่ดีในเวลาเดียวกัน โดยมีการคำนึงถึงบุคคลรอบข้างที่จะได้รับอันตรายหากปอไม่ระมัดระวังในการขี่จักรยาน เพราะไม่เพียงแต่จะเดือดร้อนตนเองเพียงเท่านั้น ยังเดือดร้อนถึงผู้อื่นอีกด้วย

3.3.2) บทบาทหน้าที่แม่ในการเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูก

การนำเสนอบทบาทหน้าที่แม่ที่ถูกระบุผ่านบทบรรยายและบทสนทนาในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ประถมศึกษาตอนต้น บทบาทหน้าที่แม่ที่เราคุ้นชินมักพบว่า แม่มีหน้าที่หลัก คือ การอบรมสั่งสอนลูกให้ดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนเป็นคนดีต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อสังคม ดังนี้

“เรื่องนี้คงจะผ่านไปได้ด้วยดี ถ้าขามาไม่ไปที่ร้านขายหนังสือในศูนย์การค้า แล้วบังเอิญเดินผ่านหน้าร้านตุ๊กต่ายี่ห้อดัง อะไรนั่น! ตุ๊กตาแสนสวย ราคาพันกว่าบาท ลดราคาเหลือ 200 บาท หมดเขตสิ้นเดือนนี้ ขามาใจเดินตักตักอยากได้เหลือเกิน แม่ขา ซื้อตุ๊กตาดังนั้นให้ลูกได้ไหมคะ”

“แม่มองหน้าขามา ตุ๊กตาดังนั้นเป็นความจำเป็นของลูกหรือเปล่า ที่บ้านก็มีอยู่หลายตัว แม่เพิ่งจ่ายเงินซื้อหนังสือที่เป็นของจำเป็นให้ลูกไปแล้ว ถ้าลูกคิดว่าจำเป็นและอยากได้ ก็เก็บเงินซื้อเองดีไหมลูก” (Ministry of Education, 2008c)

บทบาทหน้าที่แม่ของชามาได้นำเสนอแง่มุมการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนลูกให้รู้จักประหยัดอดออม และซื้อในสิ่งของที่จำเป็นสำหรับการศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ให้ตนเองและการสอนให้ชาารู้และเข้าใจถึงการให้ลำดับความสำคัญก่อนและหลังว่าสิ่งไหนควรซื้อและไม่ควรซื้อ ซึ่งการลำดับความสำคัญต่อสิ่งที่จำเป็นในชีวิตประจำวันนับว่า เป็นการปลูกฝังความคิดอย่างเป็นระบบโดยใช้เหตุผลเป็นฐานรองรับเพื่อให้เข้าใจเหตุและผลของการกระทำ หลักคำสอนดังกล่าวสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่คนในสังคมยึดถือเป็นหลักพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวัน การปลูกฝังทัศนคติในเรื่องการประหยัดอดออมให้กับเด็กในวัยชั้นประถมศึกษาตอนต้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากเพื่อให้ได้วัยประถมศึกษาตอนต้นหลงใหลไปกับกระแสวัตถุนิยมอันเป็นเหตุให้เกิดการใช้จ่ายที่สุรุ่ยสุร่าย

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้นกับการนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อและแม่แก่เยาวชน พบว่า บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ที่ถูกระบุผ่านเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาตอนต้น เป็นไปตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมคาดหวัง เนื้อหาที่ถ่ายทอดผ่านบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ มีการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะการเป็นต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี และเป็นต้นแบบแก่เยาวชนด้านการประกอบอาชีพอันดี รวมถึงการเป็นต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในการปฏิบัติตนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้งสามแง่มุม มีความสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝังผู้เรียนที่อยู่ในวัยเด็กประถมศึกษาตอนต้น เมื่อลูกได้ซึมซับพฤติกรรมอันดีงามจากบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ ตัวลูกเองก็จะปฏิบัติตามเพื่อเป็นเยาวชนที่เติบโตอย่างมีคุณภาพในสังคมต่อไป สอดคล้องกับ Kaewkangwan (2002) ได้กล่าวว่า “เด็กวัยนี้รู้จักควบคุมอารมณ์ และมีเหตุผลมากขึ้น” จึงเป็นที่สรุปได้ว่าเด็กวัยประถมศึกษาตอนต้นเป็นวัยที่เหมาะสมกับการสอนพฤติกรรมว่าสิ่งใดที่ผิดหรือถูก รู้จักเคารพกฎระเบียบสังคม รวมถึงมีทักษะในการพัฒนาความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว และสังคมนอกครอบครัว

ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า บทบาทหน้าที่พ่อและแม่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติตนของลูก ซึ่งผู้เรียนเป็นเยาวชนที่อยู่ในวัยประถมศึกษาตอนต้น จึงเป็นเรื่องง่ายที่สามารถปลูกฝังเจตคติที่ดีเพื่อเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง การสื่อถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ของรัฐบาลที่พยายามจะส่งต่อความหมายในบทบาทหน้าที่พ่อและแม่มีการแฝงเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยแสดงถึงประเด็นสำคัญที่เป็นการปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบที่พึงประสงค์ คือ การปฏิบัติตนเป็นต้นแบบพลเมืองไทยที่ดีต่อสังคม การเป็นพลเมืองไทยที่ดีและยึดถือหลักตามวิถีประชาธิปไตยเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต การรู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความลำบาก รวมถึงทำหน้าที่รักษารากเหง้า ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของไทย ส่งผลให้คนในสังคมอยู่ในกฎระเบียบ และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sukwisith (2011) ที่ระบุว่าอุดมการณ์ในหนังสือเรียนมีส่วนสัมพันธ์กับความคิด ความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในสังคม รวมถึงเชื่อว่า สิ่งถ่ายทอดผ่านหนังสือแบบเรียนภาษาไทยเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงสามารถถ่ายทอดแนวคิด หรือนโยบายบางประการไปสู่ผู้อ่านโดยใช้หนังสือเรียนเป็นสื่อ ดังเช่น Thida (2014) ได้ระบุว่า การมีจิตสาธารณะ เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่พบมากที่สุดจากเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาวรรณคดีลำนำ โดยการนำเสนอความหมายแฝงของรัฐได้เน้นให้บทบาทหน้าที่ของประชาชนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

แม้กระทั่งในหน้าที่การปฏิบัติงานและการประกอบอาชีพอันดีของบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ก็มีส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อสังคม การเลือกปฏิบัติตนประกอบอาชีพที่สุจริต มีความซื่อสัตย์ในสายงานที่ตนปฏิบัติหน้าที่ ไม่เลือกทำอาชีพที่ผิดกฎหมาย ส่งผลให้บทบาทหน้าที่พ่อและแม่มีรายได้ประจำสามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้โดยไม่เดือดร้อนผู้อื่น และยังมีโอกาสที่ได้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ทำงานให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน Ministry of Education (2008) ที่ได้ระบุว่า สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนจะต้องมีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต รวมถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเองรวมถึงพัฒนาสังคม นอกจากนี้การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัวเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญ บทบาทหน้าที่พ่อ คือ การทำหน้าที่เป็นเสาหลักของครอบครัวที่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อตนเองและหาเลี้ยงสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้บทบาทหน้าที่พ่อยังมีการอบรมสั่งสอนลูก ซึ่งสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับบทบาทหน้าที่แม่ที่ดูแลสมาชิกในครอบครัว และคอยจัดการเรื่องภายในบ้าน รวมถึงการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนลูกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีวินัยในการดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Klibngern (2019) ได้ระบุว่า บทบาทหน้าที่พ่อมีความ

สำคัญไม่น้อยไปกว่าบทบาทหน้าที่แม่ ไม่เพียงแต่จะทำหน้าที่เป็นเสาหลักในการเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว แต่ยังมีส่วนสำคัญในการเลี้ยงดูลูก เช่น แบ่งเบาภาระเรื่องการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนลูกไปจากแม่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ข้างต้นจึงเป็นการนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ที่ถูกละเลยทอดทิ้งการทำหน้าที่อย่างไม่ขาดตกบกพร่องผ่านหนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น

เมื่อพิจารณาถึงบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน พบว่าการมีบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ที่ดี ประพฤติตนอย่างไม่ขาดตกบกพร่องของคุณสมบัติการเป็นพ่อและแม่ ทำให้ได้รับการยอมรับในสังคมมากกว่าบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ที่ปฏิบัติตนไม่เป็นที่เหมาะสม ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาของเยาวชนตามมา ดังกรณีข่าวปัญหาท้องไม่พร้อมของเยาวชน ซึ่งมีพาดหัวข่าวว่า “สถิติวัยรุ่น ท้องไม่พร้อม พุ่งพบตลอดทุกวันละ 169 คน” (Komchadluek, 2021) สาเหตุของการท้องไม่พร้อมเกิดจากปัญหาหลายปัจจัย เช่น ไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนอย่างถูกวิธี การถูกปล่อยปละละเลยจากบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ที่ควรพึงปฏิบัติในการชี้นำลูกไปในทางที่ถูกต้อง เป็นต้น ปัญหาการท้องไม่พร้อมจึงเป็นปัญหาอันดับหนึ่งที่เยาวชนประสบปัญหา ผลเสียจากการท้องไม่พร้อมอาจไปถึงขั้นทำแท้งหรือทอดทิ้งลูกเมื่อไม่สามารถมีความรับผิดชอบที่จะเลี้ยงดูได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Klibngern (2019) ได้ระบุว่าครอบครัวสังคมไทยปัจจุบัน สถาบันครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เมื่อเกิดปัญหาซึ่งสุกก่อนห่าม ความไม่พร้อมในวัยที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ การแก้ปัญหาขณะนี้ไม่พ้นการทำแท้งซึ่งผิดกฎหมายและศีลธรรม และปัญหาซ้ำร้ายที่สุด คือ สังคมยังคงไม่ให้การยอมรับกับบทบาทหน้าที่แม่ที่ทอดทิ้งลูก และบทบาทหน้าที่แม่ที่ทอดทิ้งลูกยังได้รับการประณามว่า ไม่มีคุณสมบัติที่ดีพอในการที่จะเป็นแม่คนได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า สังคมไทยยังยึดติดกับการปฏิบัติตนอยู่ในกรอบอุดมการณ์ปิตาธิปไตย

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการได้สอดแทรกแนวคิดบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ให้ผู้เรียนได้ตระหนักรู้ถึงการดำเนินชีวิตไปในทิศทางที่ถูกต้องตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สังคมคาดหวัง สอดคล้องกับงานวิจัย ของ Jiamwijak (2018) ที่ระบุว่า หนังสือแบบเรียนภาษาไทย ภาษาพาที ที่ถูกละเลยทอดผ่านเนื้อหาแบบเรียน ลักษณะบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ได้เน้นการมีทัศนคติ และพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน มีกิจกรรมและการปฏิบัติที่สะท้อนการมีคุณธรรมทั้งกิจกรรมของครอบครัว กิจกรรมของสถานศึกษา และกิจกรรมของชุมชน จุดประสงค์ข้างต้นสื่อถึงความหมายของรัฐบาลที่ต้องการให้ผู้เรียนรวมถึง

ผู้ปกครองปฏิบัติตนไปในทิศทางเดียวกันกับเป้าประสงค์ของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

สรุป

หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้นกับการนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อและแม่แก่เยาวชน มุ่งค้นหาเฉพาะการนำเสนอในบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ที่ถูกระบุผ่านเนื้อหาหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาตอนต้น ที่กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้ 1) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี 2) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการประกอบอาชีพอันดี และ 3) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่รัฐบาลมีการกำหนดต่อเยาวชนผู้เรียน โดย Ministry of Education (2008) ได้ระบุว่าเยาวชนผู้เรียนต้องรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ ซึ่งเป้าประสงค์ที่รัฐบาลกำหนดไว้ได้ครอบคลุมการนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ที่ถูกระบุผ่านเนื้อหาหนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น

จากข้อค้นพบต่าง ๆ ที่สื่อถึงการนำเสนอของบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ พบว่า 1) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี มีการทำหน้าที่ช่วยเหลือสังคมและปฏิบัติตนตามหลักวิถีประชาธิปไตย ซึ่งการช่วยเหลือคนในสังคมที่กำลังได้รับความลำบาก มีน้ำใจให้แก่ครอบครัว เศรษฐกิจและเห็นความสำคัญในความเสมอภาคของผู้คนในสังคมจึงเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ผู้คนในสังคมคาดหวัง รวมถึง 2) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการประกอบอาชีพอันดี คือ การปฏิบัติอาชีพที่ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ ไม่กระทำความผิดกฎหมาย เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อบรรทัดฐานของสังคม และ 3) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เพราะบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ควรปลูกฝังจิตสำนึกและเจตคติที่ดีในการดำรงชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง

ดังนั้นหนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้นกับการนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อและแม่แก่เยาวชน เป็นลักษณะการกล่อมเกลาจิตใจผู้เรียนและผู้ปกครองให้เลือกปลูกฝังชุดความคิดที่ดีให้กับตนเองและครอบครัว ไม่ให้ปฏิบัติตน

เป็นความเดือดร้อนของผู้อื่น จึงเป็นตัวอย่างและแนวทางในการใช้ชีวิต มีคติสอนใจ เมื่อต้องเผชิญกับทางที่ไม่ถูกต้อง รวมถึงวิธีการแก้ไขปัญหา ตลอดจนเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนตามเป้าประสงค์ของรัฐบาล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ควรนำข้อคิดที่ได้จากบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนจากหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ประถมศึกษาตอนต้นมาประยุกต์ในบริบทจริงของการดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพสังคมไทย

นอกจากนี้องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากผลการวิจัย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในหน่วยงานทางการศึกษา เช่น หน่วยงานศึกษานิเทศก์ โดยนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการบูรณาการเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษา หรือระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยประเมินและวัดผลสัมฤทธิ์ทางพฤติกรรมของผู้เรียนว่า มีความก้าวหน้าในการแสดงทัศนคติและการปฏิบัติตนให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว สังคม และประเทศชาติตามแบบอย่างการเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของบุคคลในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เปรียบเทียบบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รวมถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีความแตกต่างในการนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ รวมถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่คาดหวัง จากหนังสือแบบเรียนภาษาไทยเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีของเยาวชนผู้เรียน

References

- Jiamwijak, R. (2018). Analysis of PasaPatee Thai textbooks: Consistency with strategy 1 on capacity building and development of human capital in the 12th national economic and social development plan. *Journal of Liberal Arts*, 18(2), 26-52. [in Thai]
- Kaewkangwan, S. (2002). *Developmental Psychology of Life at all Ages: Theoretical Concepts of Early Childhood* (8th ed., Vol.1). Bangkok: Thammasat University Press. [in Thai]
- Klibngern, S. (2019). Stepfather, the unconditional the role of fatherhood in Yai Noo Luk Por novel by Botan. *Journal of Social Academic*, 12(1), 39-48. [in Thai]
- Komchadluek. (2021). *Statistics of "Teenage Pregnancy", with 169 Births per Day*. Retrieved on January 5, 2022, from <https://www.komchadluek.net/> [in Thai]
- Lakphet, R. (2018). *Characteristics of parents in Ban Tang Sai Luead by Aonkasem Rodsutthi*. *Journal of Liberal Arts, Maejo University*, 7(1), 81-95. [in Thai]
- Lamsamoot, T. (2017). *Construction of Introduction to Thai Language Textbook for Foreign Students* (Research Report). Nakhon Pathom: Rajamangala University of Technology Rattanakosin. [in Thai]
- Ministry of Education. (2008). *Education core curriculum*. B.E. 2551. Bangkok: Printing House of the Agricultural Co-operative Federation of Thailand, Ltd. [in Thai]
- _____. (2008a). *PasaPatee Thai Textbook for Prathom Suksa 1*. Ladprao: OTEP Printing House. [in Thai]
- _____. (2008b). *PasaPatee Thai textbook for Prathom Suksa 2*. Ladprao: OTEP Printing House. [in Thai]
- _____. (2008c). *PasaPatee Thai Textbook for Prathom Suksa 3*. Ladprao: OTEP Printing House. [in Thai]
- Office of the Basic Education Commission. (2021). *Action Plan of the Fiscal Year B.E. 2564*. Planning and Project Division, Bureau of Policy and Basic Education Planning. [in Thai]
- Office of the Royal Society. (2011). *Royal Institute Dictionary*. Retrieved On April 3, 2022, from <https://dictionary.orst.go.th/> [in Thai]
- Sukwisith, W. (2011). *The Relationship between Language and Ideologies in the Thai Language Textbooks for the Elementary School Curriculum B.E. 2503-2544: A Critical Discourse Analysis* (Doctoral Dissertation). Chulalongkorn University, Bangkok. [in Thai]
- Thida, P., Nilawanapa, R., & Weesapen, W. (2014). Characteristics as found in Thai textbooks for elementary students. *Rajabhat Maha Sarakham University Journal*, 8(1), 63-69. [in Thai]